

Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg, SOU 2020:34 (U2020/03811/S)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) tillstyrker förslagen i SOU 2020:34 *Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg*.

MUCF ser positivt på att kvaliteten och likvärdigheten i pedagogisk omsorg uppmärksammas eftersom det säkerställer en likvärdig start i förskoleklassen, vilket är grundläggande för barns fortsatta skolgång.

MUCF vill dock lämna följande synpunkter på utredningens bedömningar och förslag som syftar till att stärka kvaliteten och likvärdigheten i fritidshemmets verksamhet.

Barnrättsperspektiv

MUCF ser att utredningens förslag kan förbättra barns livsvillkor, men är kritisk till att utredningen inte genomgående har applicerat en barnkonsekvensanalys. Framför allt saknas en analys utifrån ålder och kön. MUCF är också kritisk till att barns åsikter inte har inhämtats i tillräcklig utsträckning vid utformandet av förslagen, i enlighet med Barnkonventionens artikel 12.

Bedömning 3.6 Ett allmänt fritidshem på sikt?

MUCF ser positivt på utredningens bedömning att det på sikt bör införas en rätt för alla barn att delta i fritidshemmets undervisning. Utredningens bedömning att det som ett första steg bör införas en möjlighet för kommuner att erbjuda fritidshemmets undervisning till barn i segregerade områden är speciellt uppskattat eftersom det möjliggör för barn att i ännu större utsträckning än idag inkluderas i fritidshemmets verksamhet utifrån sina egna behov snarare än utifrån sina föräldrars status som arbetande eller studerande.

MUCF är dock kritiskt till att utredningen lägger så lite vikt på barn i åldern 10–12 år, trots att skollagen anger att fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Utredningens fokus på de yngre barnen kan rättfärdigas i och med att barn upp till 10 år är de som främst berörs av fritidshemmets verksamhet, men det finns en risk att de äldre elevernas behov förbises. MUCF saknar här en barnkonsekvensanalys som utgår från flickors och pojkars behov och hur behoven ändras upp till 12 års ålder.

Kapitel 4 – Fritidshemmets personal

MUCF välkomnar utredningens bedömning att grundläroutbildningen med arbete med inriktning mot fritidshem behöver ses över. MUCF vill påpeka vikten av att personalen på fritidshem har kunskap i hbtq-frågor. MUCF:s rapporter visar att unga hbtq-personer känner sig mindre trygga och mindre nöjda med skolan än andra unga¹, att det är särskilt viktigt för unga hbtq-personer att personal har kompetens om hbtq-frågor och agerar mot kränkningar² och att det finns ett behov av att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer på deras fritid³. Personal i fritidshem behöver få kompetens om hbtq-frågor för att kunna erbjuda alla elever en trygg och meningsfull verksamhet som främjar lärande och utveckling.

Förslag 5.7 Det systematiska kvalitetsarbetet i fritidshemmet behöver förstärkas

MUCF ser positivt på utredningens förslag att ge Skolverket i uppdrag att utveckla stödmaterial om systematiskt kvalitetsarbete i fritidshemmet. MUCF ser dock ett behov av att i stödmaterialen särskilt fokusera på ett jämställdhetsperspektiv och könsnormer, men även övriga diskrimineringsgrunder som exempelvis funktionsnedsättning, sexuell läggning och religion eller annan trosuppfattning. Genomgående bör ett barnrättsperspektiv och ett intersektionellt perspektiv appliceras.

Att uppmärksamma arbetet med könsnormer vid kvalitetskontroller av fritidshemmets verksamhet skulle bidra till att uppfylla det tredje jämställdhetspolitiska målet om jämställd utbildning.

Kapitel 8 – Fritidshemmets lärmiljö

MUCF ser positivt på att utredningen i kapitel 8 i större utsträckning än övriga kapitel beaktar ett barnrättsperspektiv. Här genomförs en barnkonsekvensanalys utifrån ålder och kön, åtminstone till en viss grad, och förslagen 8.4.1

¹ MUCF. 2019. *Olika verkligheter – unga hbtq personer om sina levnadsvillkor*.

² MUCF. 2016. *Stödande och stärkande*.

³ MUCF. 2020. *Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer: Delrapport för regeringsuppdrag (A2019/01404/MRB)*.

Ändamålsenliga lokaler samt 8.4.2 *Riktmärken för gruppstorlekar* kan indirekt bidra till elevernas möjlighet till inflytande i fritidshemmets praktiska verksamhet.

Kapitel 9 – Elever i behov av stöd

MUCF tillstyrker förslag 9.2.1 om att öka elevers möjligheter att få tillgång till extra anpassningar och särskilt stöd i fritidshemmet. Det finns ett behov av att fritidshemmet stärks i arbetet med att möta elever med funktionsnedsättningar. MUCF vill också peka på betydelsen av att personal i fritidshem får ytterligare kunskap och verktyg för det arbetet, samt att det är av särskild vikt att arbetet utgår från ett jämställdhetsperspektiv eftersom det finns konstaterade könsskillnader i stödinsatser till barn och unga med funktionsnedsättning.

Kapitel 10 - Fritidshemmets möte med förenings-, kultur-och friluftslivet

MUCF ställer sig positiv till utredningens förslag 10.3.1 att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur elever i fritidshemmet i ökad utsträckning kan beredas möjligheter att ta del av det närliggande förenings-, kultur och friluftslivet inom ramen för fritidshemmets verksamhet.

Det är bra att nationella företrädare från förenings-, kultur- och friluftsliv ska få bidra till att utforma handlingsplanen. MUCF föreslår dock att det tydligt ska framgå att representanter från ungdomsorganisationer ska ingå bland de organisationer som ges en möjlighet att bidra till utformningen.

MUCF ser också positivt till förslaget 10.3.3 att elever i fritidshemmet ska erbjudas kostnadsfria transporter till och från fritidshemmen, eftersom detta ökar likvärdigheten eleverna emellan att kunna ta del av det närliggande förenings-, kultur- och friluftslivet.

MUCF ser därtill att förslagen ytterligare skulle kunna stärkas genom att tydligare poängtera vinningen som både samhället och eleverna i fritidshemmets verksamhet kan få av bättre kontakt med förenings-, kultur- och friluftslivet.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Handläggare Tanya Möller Forastieri har varit föredragande. Senioranalytiker Tiina Ekman har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Tanya Möller Forastieri
handläggare